

Kulturutskottet

Jämställdhetsombudsmannens berättelse till riksdagen 2018

Till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

INLEDNING

Remiss

Jämställdhetsombudsmannens berättelse till riksdagen 2018 (B 22/2018 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för utlåtande till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- jämställdhetsombudsman Jukka Maarianvaara, Jämställdhetsombudsmannens byrå
- kulturråd Päivi Aalto-Nevalainen, undervisnings- och kulturministeriet
- undervisningsråd Katri Tervonen, undervisnings- och kulturministeriet
- jurist Laura Francke, Utbildningsstyrelsen
- planerare Anni Hyvärinen, Delegationen för jämställdhetsärenden
- utvecklingschef Reetta Siukola, Institutet för hälsa och välfärd (THL)/Centret för jämställdhetsinformation
- projektchef Irmeli Katajamäki-Myllymäki, Finlands Kommunförbund
- ordförande Bicca Olin, Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- specialsakkunnig Olavi Arra, Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ rf
- expert på välbefinnande och social gemenskap Senni Moilanen, Finlands Yrkesstuderandes Centralförbund - SAKKI rf
- ordförande Roosa Pajunen, Finlands Gymnasistförbund rf
- specialsakkunnig Ilmari Nalbantoglu, Finlands Olympiska Kommité rf
- medlem i förbundsstyrelsen Saga Sucksdorff, Alliansen för Finlands Studerande - OSKU rf
- utredningschef Nina Laakso, Finlands idrotts integritet centrum rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry
- Finlands studerandekårens förbund - SAMOK rf
- Finlands Paralympiska Kommitte rf
- Finlands universitetsrektors råd UNIFI rf
- Finlands studentkårens förbund FSF rf.

Utlåtande KuUU 19/2018 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Det hör till jämställdhetsombudsmannens uppgifter att en gång vart fjärde år lämna riksdagen en berättelse om läget i fråga om jämställdheten. Den föreliggande berättelsen är den första i sitt slag. Utskottet anser att berättelseförfarandet är ett mycket bra sätt att lyfta upp jämställdhetsfrågor till behandling i riksdagen. Berättelsen är enligt utskottets bedömning mycket högkvalitativ och utgör ett viktigt led i det fortlöpande arbetet för att främja jämställdheten i vårt land. Det framgår tydligt att jämställdheten fortfarande behöver utvecklas i fråga om allt från arbetsliv och utbildning till könsrelaterat våld och trakassering.

I berättelsen ingår viktiga iakttagelser som berör kulturutskottets fackområde, i synnerhet jämställdheten inom utbildningen, fullföljandet av jämställdheten i skolorna och jämställdheten inom motion och idrott. I det här utlåtandet ligger fokus bland annat på de här frågorna.

Utskottet framhåller på ett allmänt plan att ett systematiskt arbete för att främja jämställdhet enligt integreringsprincipen kräver att de lagfästa jämställdhetsplanerna upprättas med hög kvalitet på arbetsplatser och i skolor och att hela personalen engageras i arbetet med och genomförandet av planen. Nedan behandlar utskottet jämställdhetsplaneringen framför allt i skolorna.

Vid behandlingen av ärendet har det betonats att skyldigheterna att främja jämställdhet bör preciseras också i myndigheternas verksamhet och ordnandet av offentliga tjänster. I jämställdhetslagen behövs det i analogi med diskrimineringslagen en tydlig skyldighet att upprätta en jämställdhetsplan för verksamheten. Utskottet förespråkar en skyldighet för myndigheterna att upprätta en jämställdhetsplan för verksamheten.

I sina yttranden hänvisar de sakkunniga likaså till den europeiska stadgan för jämställdhet mellan könen inom regional- och lokalförvaltningen. Stadgan är politisk och strategisk men utgör också ett praktiskt verktyg för att främja jämställdhet. Med hjälp av stadgan ses jämställdheten som en del av en helhet och åtgärderna för att främja jämställdhet är mer systematiska än enstaka åtgärder, bland annat inom ramen för en socialt hållbar utveckling. När det gäller ordnandet av tjänster inom undervisnings- och kultursektorn spelar kommunerna en central roll, vilket gör att kommunens jämställdhetsriktlinjer blir en del av de här funktionerna. Dessutom är många typer av kommunal service i sig jämställdhetsfrämjande. Det finns stora skillnader när det gäller hur långt kommunerna har kommit med sitt arbete för jämställdhet. Det finns fortfarande utvecklingsbehov med avseende på att göra jämställdheten som tänkesätt till ett naturligt inslag i verksamheten. Här behövs det ökad kompetens, information och utveckling.

Jämställdhetsombudsmannen ser allvarligt på marginaliseringsutvecklingen bland män och kvinnor och den könsrelaterade utsattheten (s. 17). Störst är risken för långvarig fattigdom bland dels ensamboende kvinnor, dels ensamboende män i medelåldern. Utskottet ser det som ytterst viktigt att stärka delaktigheten i synnerhet bland pojkar och män och att motverka marginaliseringsutvecklingen. I avsnittet om utbildning går utskottet närmare in på hur utbildningen påverkar marginaliseringsrisken särskilt bland pojkar.

Utlåtande KuUU 19/2018 rd

Här påpekar utskottet också att siffrorna utifrån Statistikcentralens årliga genomsnitt visar att andelen NEET-unga av alla unga i åldern 20–24 år var ungefär 15 procent 2015. År 2018 hade andelen sjunkit till 11,8 procent. Läget har förbättrats framför allt bland män sedan 2015, då 16,6 procent av männen stod utanför arbete och utbildning. För närvarande är siffran 11,7 procent. Utskottet påpekar att nästan alla som går ut grundskolan söker studieplats och att studieplatser finns för hela åldersklassen. Trots det är andelen personer i åldern 20–24 år som saknar examen på andra stadiet fortfarande avsevärd, även om den visar en sjunkande trend. Utskottet påminner om att alla NEET-ungdomar i statistiken inte är marginaliserade. En del av dem har exempelvis ett mellanår eller väntar på att inleda studier eller militärtjänstgöring.

I berättelsen kräver ombudsmannen att den så kallade translagen, alltså lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet (563/2002) ska ses över omgående för att motsvara Finlands internationella människorättsskyldigheter (s. 13). Exempelvis den gällande lagens krav på avsaknad av fortplantningsförmåga strider mot de människorättsförpliktelser som är juridiskt bindande för Finland och kränker rätten till fysisk integritet och familjeliv för de personer som genomgår könskorrigering. Utskottet instämmer med ombudsmannen i att en omarbetning av lagen behövs så snart som möjligt. Det är viktigt att större fokus sätts på den könsmissiga mångfalden och på villkoren för och välbefinnandet bland trans- och intersexuella.

Utskottet upprepar sin ståndpunkt som ingår i utlåtandet om Barnombudsmannens berättelse till riksdagen 2018 (KuUU 3/2018 rd — B 5/2018 rd), att en jämlik ställning bör tillförsäkras de som hör till olika minoritetsgrupper inom småbarnspedagogik, utbildning och fritidsfunktioner. I utlåtandet pekar utskottet bland annat på transsexuella barns möjligheter att leva i en roll enligt sin identitet utan att bli stämplade eller diskriminerade. De som tillhandahåller tjänster för barn och ungdomar har ett ansvar för att varje ung person kan känna sig accepterad och delaktig i gruppen.

I sin berättelse lyfter jämställdhetsombudsmannen fram att det nu behövs krafttag för att främja jämställdhet och motverka diskriminering. Det innebär att den allmänna medvetenheten om jämställdhetsfrågor och jämställdhetslagstiftning ökas och att jämställdhetsplaneringen övervakas. Utskottet framhåller att tillräckliga resurser behöver reserveras för jämställdhetsombudsmannen.

Samordning av arbetslivet och familjelivet

Ett av de viktigaste jämställdhetsteman som de sakkunniga tar upp i sina yttranden i fråga om familjer är genomförandet av familjeledighetsreformen. En jämnare fördelning av familjeledigheterna kan minska framför allt diskrimineringen av unga kvinnor i arbetslivet. Dessutom behöver vi de konkreta metoder som ombudsmannen föreslår för att öka jämställdheten i arbetslivet och framför allt förebygga diskriminering på grund av graviditet och familjeledighet.

Hit hör definitivt också dagvården som gör det möjligt att samordna arbetsliv och familjeliv. I berättelsen ser ombudsmannen det som ytterst viktigt att alla barn återfår den subjektiva rätten till dagvård (s. 28). Med detta avser han ändringen i lagen om småbarnspedagogik som trädde i kraft vid ingången av 2016. Utskottet påpekar att alla barn fortfarande har subjektiv rätt till småbarnspedagogik minst 20 timmar i veckan om vårdnadshavarna så vill. Om barnet behöver småbarnspedagogik i större omfattning än så ska kommunen ordna med detta enligt lagfästa kriterier. Ut-

Utlåtande KuUU 19/2018 rd

skottet ser det som angeläget att debatten fortsätter i frågan om hur småbarnspedagogiken så bra som möjligt kan stödja möjligheterna att samordna arbete och familjeliv.

Utskottet instämmer med ombudsmannen i att arbetslösa arbetssökande inte får gå miste om arbetslöshetsförmåner till följd av att de inte omedelbart kunnat ta emot ett erbjudet arbete på grund av avsaknad av vårdplats för barnen (s. 29). Tillfällig barnavård bör kunna ordnas snabbt om det behövs. Jämställdhetsombudsmannen föreslår dessutom att vården av små skolelever ska kunna ordnas när föräldrarna arbetar kvällstid och på veckoslut. Utskottet ser det som viktigt att i debatten om detta också väga in arbetslivets möjligheter att delta i ordnandet av sådan vård.

Främjandet av jämställdhet i skolor och läroanstalter

I berättelsen tar ombudsmannen upp frågan hur främjandet av jämställdhet fullföljs inom utbildningen och noterar att tillsynen över fullgörandet av skyldigheten till jämställdhetsplanering har prioriterats inom ombudsmannens verksamhet de senaste åren. Utskottet välkomnar satsningarna på uppföljningen av jämställdhetsarbetet vid läroanstalterna och anser att avsnittet om utbildning är en nyttig översikt över dagens jämställdhetsläge i skolor och läroanstalter.

Enligt lagstiftningen ska anordnaren av undervisning och utbildning se till att jämställdheten främjas planmässigt och att missförhållanden åtgärdas. Den gällande lagstiftningen (jämställdhetslagen och utbildningslagstiftningen) gör det möjligt för anordnarna av undervisning och utbildning att upprätta sina jämställdhetsplaner som en del av läroplanen eller någon annan plan. Det är viktigt att jämställdhetsplaneringen ingår som ett naturligt inslag i den pedagogiska planeringen vid skolor och läroanstalter, så att den inte är åtskild från verksamheten och planeringen av denna. Dessutom understryker utskottet att man särskilt måste se till att personalen, eleverna och de studerande deltar och blir engagerade i det här arbetet, bland annat med guider om jämställdhetsarbete avsedda för skolor och läroanstalter. Även praktiska åtgärder kan motverka fördomar, stereotyper och könsroller och bidra till jämställdhet. De konkreta jämställdhetsinsatserna går att kombinera med åtgärder för likabehandling. Exempelvis har målsättningen för idrottsdagarna Para School Day varit att med konkreta metoder, det vill säga med hjälp av idrott, öka medvetenheten om likabehandling och paraidrott. Dessa och andra liknande evenemang ger också möjlighet att främja jämställdhet.

I undervisningen enligt lagen om grundläggande utbildning skulle planerna enligt jämställdhetslagen vara upprättade den 1 januari 2017. Utskottet anser att det nu under en tillräckligt lång tid samlats in erfarenheter av att upprätta och genomföra planer och att det därför är lämpligt att genomföra ombudsmannens förslag (s. 68–69) om att kartlägga hur arbetet med att främja jämställdhet baserat på jämställdhetsplanering har kommit igång i undervisningen enligt lagen om grundläggande utbildning.

En utredning som ombudsmannen gjort visar att utbildningsanordnarna på andra stadiet behöver höja sin kompetens i jämställdhetsfrågor. Utskottet delar ombudsmannens oro (s. 66) över att jämställdhetsplaneringen genomförts dåligt vid läroanstalterna på andra stadiet. Enligt berättelsen har läroanstalternas arbete för att främja jämställdhet varit anspråkslöst. Upp till två tredjedelar av jämställdhetsplanerna vid läroanstalterna på andra stadiet uppfyller inte minimikraven i jämställdhetslagen. Planerna är heller inte utformade på det sätt som lagen kräver, alltså i samar-

Utlåtande KuUU 19/2018 rd

bete med de studerande. Utskottet lyfter fram betydelsen av att utbildningsanordnarna på andra stadiet får anvisningar om att upprätta jämställdhetsplaner i det här läget då lagstiftningen om gymnasieutbildning och yrkesutbildning nyligen har reformerats.

Utskottet anser att det vore bra om statsrådet i samarbete med undervisningen och utbildningsanordnarna utvärderade hur jämställdhetsplaneringen fungerar. Skolans och läroanstaltens vardag styrs redan i nuläget av läroplaner¹ och elevvårdsplaner som hänvisar till en praxis där jämställdheten beaktas. I det här sammanhanget behöver det också utvärderas hur anvisningarna med anknytning till grunderna för läroplanen och de särskilda anvisningarna gällande jämställdhet, lika-behandling och sexuella trakasserier fungerar. Ur utbildningsanordnarens synvinkel kan separata anvisningar som kommer vid olika tidpunkter sakta ner och till viss del försvåra genomförandet av åtgärderna.

Utskottet understryker att genomförandet av jämställdhetsplanerna kräver att hela skolgemenskapen engageras och att personalen kan identifiera dels de faktorer som påverkar jämställdheten, dels osakligt beteende, och att man ingriper mot osakligt beteende.

Inom fostran och utbildning måste det beaktas att jämställdheten ska främjas under hela utbildningsvägen, ända från småbarnspedagogiken till högskoleutbildningen. Utskottet framhåller att det behövs aktiva insatser för att skyldigheten att upprätta en jämställdhetsplan med anknytande förpliktelser också ska gälla småbarnspedagogiken. Utskottet påpekar att avsnittet om läroanstalter i berättelsen inte tar upp jämställdheten i högskolorna, fastän dessa berörs av planeringsskyldigheterna och de andra skyldigheterna enligt jämställdhetslagen. Framöver finns det skäl att analysera fullföljandet av jämställdheten också i fråga om högskolor.

I berättelsen (s. 12 och 71–72) tar ombudsmannen också upp jämställdhetsfrågor som gäller män och pojkar, till exempel skillnader i utbildningsnivå mellan kvinnor och män, studieframgång, studieavhopp, marginaliseringsutvecklingen bland unga män och könsrelaterad utsatthet. Utskottet ser det som viktigt att delaktigheten bland män och pojkar stärks och att marginaliseringsutvecklingen motverkas. I det här avseendet är exempelvis de jämställdhetsfrämjande åtgärder som ombudsmannen nämner påkallade. För det här arbetet behövs det mer information om orsakerna till skillnaderna i inlärningen och marginaliseringsutvecklingen och om vilka metoder som kan stärka delaktigheten. Men när man ingriper mot inlärningsskillnaderna finns det skäl att beakta det faktum som också konstateras i ett sakkunnigyttrande till utskottet, att det finns mer likheter än skillnader mellan majoriteten pojkar och majoriteten flickor och att största delen av pojkarna klarar sig lika bra i skolan som största delen av flickorna. Fokus bör ligga på att identifiera inlärningsutmaningarna bland pojkar respektive flickor och andra barn som inte klarar sig så bra.

Utskottet delar ombudsmannens oro över segregeringen inom utbildningsområdena och yrkena (s. 69–71). Segregeringen inom yrkena framhävs inom vissa områden. Exempelvis är kvinnorna i majoritet i vårdsektorn medan männen är i majoritet inom tekniska branscher. Inom yrkesutbildningen har man länge arbetat för att informationen om ansökan om studieplats ska lyfta fram att utbildningsområdena är lämpliga oberoende av de sökandes kön. Det här arbetet har dock inte hindrat en snedvridning av könsfördelningen inom vissa områden, vilket visar sig som segrega-

¹ Upprättas inom gymnasieutbildning och undervisning enligt lagen om grundläggande utbildning.

Utlåtande KuUU 19/2018 rd

tion i arbetslivet. Problemet är omfattande i samhället och har en rad olika orsaker. Utskottet framhåller att alla åtgärder mot segregeringen inom utbildningsområden och yrken är viktiga.

I berättelsen tar ombudsmannen upp frågan om könsrelaterat våld och trakasserier i skolor och andra läroanstalter. Utskottet anser att läroanstalterna måste utveckla sina rutiner för att förebygga könsrelaterat våld och trakasserier. Skyldigheten i fråga om detta finns inskriven dels i utbildningslagarnas bestämmelser om elevernas och de studerandes rätt till en trygg inlärningsmiljö, dels i bestämmelserna i lagen om elev- och studerandevård i fråga om att utarbeta, genomföra och följa upp planerna för att skydda de studerande mot våld, mobbning och trakasseri. I berättelsen hänvisar ombudsmannen till enkäten Hälsa i skolan (2017), som visar att var tredje flicka och 8–12 procent av pojkarna i årskurserna 8–9 och på andra stadiet upplevt sexuella trakasserier under ett år. Trakasserier inträffar enligt berättelsen oftast inte i skolan eller vid läroanstalten. Trots det spelar skolorna en stor roll i arbetet mot trakasserier, då frågan kan behandlas inom undervisningen.

Enligt enkäten är upplevelser av sexuella trakasserier och våld vanligare bland unga som hör till särskilda grupper, till exempel sexuella minoriteter och könsminoriteter, unga med utländsk bakgrund eller funktionsnedsättning och unga som placerats utanför hemmet². Enligt en undersökning av hur regnbågsunga mår har mer än 80 procent av alla transpersoner upplevt trakasseri av något slag³.

Utskottet ställer sig bakom ombudsmannens förslag (s. 68) om att utbildning som främjar jämställdhet ska införlivas i lärarutbildningen och lärarnas fortbildning. Utskottet instämmer det som står i berättelsen och framhåller att lärarutbildningen bör ge lärarna färdigheter att i sitt arbete främja jämställdheten och stärka medvetenheten om könsmångfald, särbehandling och utanförskap.

Jämställdhetsutbildningen måste också stärkas inom allmän pedagogik, vuxenpedagogik, småbarnspedagogik och studier inom social- och hälsovården. Det är viktigt att kunskaperna och kompetensen kring könsmångfald ökas så som ombudsmannen rekommenderar, så att lärarna och elevvårdspersonalen kan stödja barn och unga med olika könsidentiteter och skydda dem mot mobbning och diskriminering. Också i läromedlen måste man undvika att skapa och upprepa skadliga antaganden och stereotyper med anknytning till kön. Trygga inlärningsmiljöer och utveckling av en genusmedveten undervisning, elevhandledning och skolhälsovård bidrar i många avseenden också till uppnåendet av andra jämställdhetsmål såsom lika lön och förebyggande av marginalisering.

Utskottet instämmer i det som står i berättelsen (s. 12) och anser att det inte är avgörande att enbart en jämställdhetsplan upprättas i skolor och läroanstalter. Det väsentliga är att planen genomförs på så sätt att könsperspektivet inkluderas i all verksamhet. Skolorna och läroanstalterna kan föregripande väga in jämställdhetsperspektivet i sin verksamhet och i sina arbetssätt. Lösningar-

2 Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja väkivalta, THL - tutkimuksesta tiiviisti 6/2018, s. 6.

3 Alanko, K. (2014). Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa? Verkkojulkaisuja 72. Seta-julkaisuja 23. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Seta.

Utlåtande KuUU 19/2018 rd

na kan till exempel gälla gruppindelningen. Eleverna och de studerande kan ges möjligheter till egna lösningar, till exempel på så sätt att de får utse en kontaktperson i fråga om trakasserier.

Idrott och jämställdhet

I berättelsen (s. 18) noterar ombudsmannen att jämställdhet fortfarande är en utmaning inom idrotts- och motionskulturen trots ökad jämställdhetsmedvetenhet och olika utvecklingssteg. Utskottet bedömer att idrottslagen (390/2015), som trädde i kraft 2015, har påskyndat arbetet för jämställdhet. Könsspekterna och jämställdheten beaktas nu bättre på många delområden inom idrott och motion. Utskottet påpekar att vi måste satsa på att effektivt förverkliga skrivningarna om jämställdhet i idrottslagen, bland annat genom utveckling av jämställdhetsplaneringen i idrottsorganisationer. Enligt 10 § i idrottslagen ska prövningen av rätten till statsbidrag bland annat väga in hur organisationen främjar likvärdighet och jämlikhet. Utskottet ser det som ytterst viktigt att utfallet av idrottsorganisationernas jämställdhetsplaner följs upp och utvärderas i tillräcklig utsträckning. För att främja arbetet med planerna ska ministeriet se till att anvisningarna till dem som söker statsbidrag innehåller tillräcklig information om vad som krävs av en bra plan och hur organisationerna ska följa upp hur planen genomförs. På så sätt går det att påverka planernas kvalitet och styra dem i en mer operativ riktning.

Antalet kvinnliga ledare för idrottsorganisationer är fortfarande litet, noterar ombudsmannen i berättelsen (s. 18). Andelen kvinnor på ledande poster och i annat beslutsfattande inom idrotten har ökat de senaste 20 åren, men vägen till jämställdhet i ledningen är fortfarande lång, framför allt i idrottsorganisationerna. Andelen kvinnliga verksamhetsledare i idrottsorganisationer steg från 13 till 34 procent 1995—2017. Inom grenförbunden var ökningen mindre markant, från 15 till 26 procent 1998—2017. Det ger anledning till oro att andelen kvinnor i grenförbunden verkar ha slutat öka. Utskottet anser att främjandet av jämställdhet i ledningen är ett viktigt utvecklingsbehov i idrottspolitiken. Anknypande projekt såsom "Johtaa kuin nainen" (2017—2018) och programmet New Leaders bidrar till en omställning för att uppnå den eftersträvade jämställdheten.

Utskottet framhäver också behovet att utöka antalet kvinnliga tränare, domare och utbildare. En nyckelfråga är hur föreningsverksamhet kan bli mer lockande för kvinnor och flickor också i andra avseenden än som möjlighet att motionera och å andra sidan hur männen ska ta över en större del av ansvaret för familjernas vardag så att kvinnorna får bättre möjligheter att vara aktiva på olika forum för hobbyer och fritid.

Frågan om jämställdhet när det gäller löner och arvoden berör motions- och idrottsverksamheten på samma sätt som samhället i övrigt. Likalönsprincipen fullföljs inte på det här området heller. Utskottet ser det som viktigt att jämställdheten gradvis förbättras. Utskottet instämmer med ombudsmannen i att man måste vara medveten om löneskillnaderna för att kunna påverka dem.

I rapporten tar ombudsmannen upp de sexuella trakasserier inom motion och idrott som också har aktualiserats i offentligheten. Delegationen för etiska frågor inom idrotten uttryckte i en ståndpunkt i april 2018 sin oro över sexuella trakasserier och illabehandling av barn och unga inom idrott. Delegationen utmanade idrottssektorn att vidta och utveckla åtgärder för att identifiera, förebygga och ingripa mot problemet. Utskottet ser det som absolut nödvändigt att effektiva åtgärder vidtas mot sexuella trakasserier också inom motion och idrott. Det är ytterst oroväckande att

Utlåtande KuUU 19/2018 rd

idrottsaktiviteter kommer på tredje plats efter skolan och internet bland de omgivningar där mobbning förekommer. Aktörerna inom idrott och motion bör tillförsäkra alla som deltar i aktiviteterna möjlighet att tryggt utöva idrott. Inga former av trakasseri får tillåtas. Barn och unga behöver alldeles särskilt skydd. Utskottet ser det som ytterst angeläget att trakasseri inom motion och idrott undersöks och utreds vidare. Flera viktiga projekt pågår.

Finlands olympiska kommitté och grenförbunden arbetar för närvarande med att ta fram anvisningar och andra metoder för att identifiera, anmäla och ingripa i trakasseri. Tjänsten "Du är inte ensam", som sedan 2018 finansierats av undervisnings- och kulturministeriet och Social- och hälsoorganisationernas understödscentral (STEA) är den första riktade stödtjänsten i Finland som kan kontaktas av och tillhandahåller hjälp för idrottare som blivit utsatta för sexuellt utnyttjande och trakasseri, osakligt beteende eller mobbning. Tjänsten produceras av Befolkningsförbundet. De medverkande grenförbunden är Ishockeyförbundet, Bollförbundet, Innebandyförbundet, Simförbundet, Koripalloliitto, Voimisteluliitto och Lentopalloliitto.

Forskningsprojektet Preact syftar till att synliggöra trakasseri, diskriminering och könsrelaterad praxis inom skolidrott och idrottsträning. Det är en fortsättning på en tidigare utredning som ministeriet finansierat och som gällde diskriminering av sexuella minoriteter och könsminoriteter (Kokkonen 2012). Framforskad kunskap om temat har också lagts fram av Polisyrkeshögskolan i en undersökning om sexualbrott inom motion och idrott 2018. Undersökningen visar att de misstänkta sexualbrotten som anmäldes 2016–2017 var 145 till antalet och berörde 20 olika idrottsgrenar. Av dem hade 48 inträffat inom tävling och idrottsutövning medan 97 berörde motion som inte var organiserad.

Utskottet lägger också vikt vid övrigt arbete för jämställdhet inom idrott. Jämställdhets- och lika-behandlingssektionen vid statens idrottsråd behandlar jämställdhetsfrågor och lämnar utlåtanden om dem vid behov. Rådet har också till lagfäst uppgift att utvärdera idrottspolitiken inklusive jämställdhetsfrågorna. Enligt uppgift från ministeriet beaktas omständigheterna i fråga om idrott som utövas av män och kvinnor på lika villkor när bidrag beviljas för att anlägga idrottsplatser. I projekt som gäller barn och unga fäster man särskilt avseende vid att öka motion och idrott bland flickor, eftersom undersökningar visar att den fysiska aktiviteten är mindre bland flickor än bland pojkar i alla åldersgrupper.

Utskottet lyfter fram frågan om hur jämställdheten fullföljs i mediasynligheten för motion och idrott. Enligt utredning samarbetar undervisnings- och kulturministeriet med medierna för att främja jämställdheten inom idrott. Yles program för att förbättra jämställdheten i fråga om idrott på bolagets egna kanaler och i det egna arbetet fick första pris i Piikkarit 2017 för en god jämställdhetsgärning inom motion och idrott. Utskottet ser det som viktigt att också andra medier motiveras att öka jämställdheten i sportutbudet och att också föra fram olika minoriteter och särskilda grupper.

Finlands olympiska kommitté bereder för närvarandet rekommendationer för transpersoners deltagande i grenförbundens tävlingsverksamhet. Rekommendationerna kommer att finslipas och publiceras när internationella olympiska kommittén har uppdaterat sina egna anvisningar i frågan. Rekommendationerna kommer att innehålla anvisningar om rätt att delta och till exempel om ordnande av omklädningsrum enligt transpersonernas behov.

Utlåtande KuUU 19/2018 rd

Utskottet ser det som ytterst viktigt att det målmedvetna arbetet för jämställdhet inom idrott fortsätter enligt integreringsprincipen i all verksamhet och i allt beslutsfattande. Utskottet framhåller att det behövs fortlöpande och systematisk uppföljning och utvärdering av hur jämställdhetsläget utvecklas.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottet föreslår

att arbetslivs- och jämställdhetsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 26.2.2019

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuomo Puumala cent
vice ordförande Sari Multala saml
medlem Li Andersson vänst
medlem Ritva Elomaa saf
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Marisanna Jarva cent
medlem Kimmo Kivelä blå
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Mikaela Nylander sv
medlem Sami Savio saf
medlem Jani Toivola gröna
medlem Pilvi Torsti sd
ersättare Hanna-Leena Mattila cent.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Lahtinen
utskottsråd Kaj Laine.

Utlåtande KuUU 19/2018 rd
Avvikande mening

AVVIKANDE MENING

Motivering

Det hör till jämställdhetsombudsmannens uppgifter att lämna riksdagen en berättelse om jämställdheten en gång inom en fyraårsperiod. Ombudsmannen lämnade sin första berättelse till riksdagen i december 2018. Han tar upp en rad iakttagelser i fråga om främjandet av jämställdhet med anknytande åtgärdsrekommendationer.

Berättelsen innehåller ståndpunkter till många olika problem i samhället. Hit hör också skolavhopp och marginaliseringsrisker bland pojkar och unga män. Tyvärr ges frågan ganska lite utrymme i berättelsen, vilket ombudsmannen själv konstaterar. Vi sannfinländare i utskottet ser det som angeläget att framtida berättelser behandlar finländska ungdomars och i synnerhet pojkars studievägar i betydligt större omfattning, eftersom ämnet är så viktigt.

Däremot anser vi att ombudsmannen alltför kraftigt lyfter fram köns mångfalden. Vi ställer oss kritiska till den ideologi som till exempel i många skolor förs fram med jämställdhet som förvändning. Vi menar att det är ytterst viktigt att flickor får vara flickor och pojkar får vara pojkar också i framtiden.

Dessutom noterar vi ombudsmannens önskemål om ändringar i translagen nästa valperiod. Vi anser att den gällande lagstiftningen på den här punkten är lämplig och tillräcklig.

Avvikande mening

Vi föreslår

att arbetslivs- och jämställdhetsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 26.2.2019

Ritva Elomaa saf
Sami Savio saf